

KOBİ'lerde kurumsallaşma, aile anayasası, bütçe ve teşvikler

İşletmelerin yüzde 98-99'unu oluşturan ve ortalama ticari ömrü 8-10 yıl olan KOBİ'ler mutlaka bütçe kültürü kazanmalı, sürdürülebilirlik için aile anayasasını hayata geçirmeli ve kurumsal kimlik kazanmalıdırlar.

Yatırım bir girdaptır...

Başlamışsanız, yerinizde sayamazsınız. Piyasanıza göre büyümek zorundasınız. Yani ek yatırımlar yapmak, bunu yaparken de üretimde verimliliği, sürdürülebilirliği, dolayısı ile acımasız rekabet şartlarında kârlılığı esas almak zorundasınız. Bu yazımızda yatırımcının, işletme sürdürülebilirliği içinde, devlet destekleri ve işletme karşısında sanayici nerede duruyor, Ar-Ge ve İnovasyon odaklı KOBİ'lerin duruşu ne olmalı, gibi konulara değinmeye çalışacağız.

Alışılmış bir tabirle, işletmelerin sermaye yetersizliği karşısında yaşadıkları sıkıntıyı "dönemiyoruz"la ifade etmeleri hep kulağımızdadır. Diğer bir deyişle bu "nakit boşluğu" demektir. Aktif bir işletme için dönememe durumunda, küçülmek bir çözümmüş gibi düşünülebilir. Yeni yatırım yapan bir işletmede bu "girdap"tan taze para girişi ile çıkılmalıdır. Tersine bir durumun varlığı, KOBİ'ler için olmazsa olmazlarından olan "para, bilgi, teknoloji ve Ar-Ge"den biri olan para-sermaye ayağının kesilmesi anlamına gelir ki, bu filmin sonu veya sonun başlangıcı demektir. Sıfırdan yapılan yatırımlarda, en önemli sıkıntı budur. Yatırımcı, yatırım harcamaları ile işletme sermayesini ayrı tutmalı ve finansmanı yetmiyorsa veya sabit yatırımlarını uzun vadeli kredilendirmiyorsa, yatırım yapmamalıdır.

Günümüzde KOBİ'leri devlet "Teşvik Sistemi" ile direkt olarak nakit desteği ile desteklemese de, işletme sermayesini kendilerine sağlayabilecek şekilde desteklemektedir. Bir diğer deyişle, mevcut teşvik sistemimiz (2012-3305 YDYHK), Ar-Ge projesi olana, bu projeyi hayata geçirmek yerine, parası-teminatı olup yatırım yapana işletme sermayesi sağlayabilme odaklıdır denebilir. Yüksek katma değerli projelerinin hayata geçmesi-ticarileştirilebilmesi konusunda, özel teşvik sisteminin yetersizliği, yapısal dönüşüm için üretim ve bilgi kullanımının ön plana çıkarılamaması, teminat sorunundan kaynaklanan uzun vadeli kredilendirmelerle finansman sıkıntısının aşılabilmesi, bu projeleri hep ötelemektedir.

İŞLETMELERDE BÜTÇE KÜLTÜRÜ GELİŞMELİ

İşletmelerin yüzde 98-99'unu oluşturan ve ortalama

Mustafa Şahin
Bağımsız Denetçi

ticari ömrü 8-10 yıl olan KOBİ'ler mutlaka bütçe kültürü kazanmalı, sürdürülebilirlik için aile anayasasını hayata geçirmeli ve kurumsal kimlik kazanmalıdırlar. Bunu başaran işletmeler, yatırım girdabında çok daha kolay "dönecek" ve işletme ömrünü uzatacaklardır. Dünyada 4 bin yıllık geçmiş olan aile anayasası kavramı, büyük aile şirketlerinin günümüzde de yaşamalarını sağlayan bir süreç haritasıdır denebilir. İşletmelerde bütçe kültürü kolay oturmaz. "Bütçe" büyüklü bir sözcüktür ancak benimsenip sindirilmesi, sonuçlarının analiz edilip işletme ile organik bağının kurulması zaman almaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE 'AİLE ANAYASASI'NIN NE FAYDASI VAR?

- Hissedar ve şirket yönetimi konularını birbirinden ayırır.
- Aile ve şirket içi iletişimi iki ayrı konuya haline getirir.
- Kurumsal ve kalıcı bir şirket yapısı kurulmasını sağlar.
- Ailenin vizyon ve değerlerini belirler, gelenekleri korur.
- Bireyler arası güveni geliştirir sürekli kılar.
- Aile bireylerinin şirket yönetim kademelerinde yer alması için şartları belirler.
- Kararların alınmasında sistematik yöntemler belirler.
- Ailenin işbirliği içinde olduğu kişi/kurum/kuruluşlar ile ilişkilerde şartları tespit eder.
- Yönetimde halef-selef ilişkilerini bir sisteme oturtur.
- İşletme varlıklarının korunması ve geliştirilmesi için şartları belirler.

AR-GE ÜRÜNÜ ÜRETECEK MAKİNELER YURT DIŞINDAN GELİYOR

Türkiye'de Ar-Ge ve İnovasyon alanındaki yatırım 2002'de 114 milyon TL düzeyinden 2015 yılında yaklaşık 1.9 milyar TL seviyesine yükseltilmiş, ancak yeni ürün üretecek makineleri üretmek yerine ithal etmekteyiz.

Teşvik sisteminde 08.04.2015 tarihinde yapılan düzenleme ile, "Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) teknoloji yoğunluk tanımına göre ileri teknoloji sanayi sınıfında yer alan ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar" a 5. Bölge desteği verilse de; yatırım finansmanı boyutu "sorun" olmaya devam edecektir. Mademki cari açığı

ve işsizliği azaltmanın yolu katma değeri yüksek olan Ar-Ge ve yenilikçi faaliyetlerden geçiyor, o halde; üniversiteler de sanayinin ihtiyaç duyduğu teknolojik araştırmaları ile proaktif yaklaşım içinde sisteme entegre edilerek;

- Ar-Ge ürünü ileri teknoloji gerektiren yatırımlara, proje bazlı 10 yıl vadeli yatırım kredisi sağlanması
- Asgari yatırım tutarının Bölgesel Desteklerde makul düzeye çekilmesi, (Bazı alanlarda düşürüldü)
- İhtisas OSB'lerin geliştirilmesi ve bölge yatırımlarının "öncelikli" yatırım olarak desteklenmesi
- Ar-Ge ürününün ticarileştirilmesi için yapılan yatırımların mevcut düzenleme içinde 6.bölge yatırımı kapsamında değerlendirilmesi (10 yıl Gelir Vergi-Sigorta desteği vb)
- OSB'lerde bedelsiz parsel tahsisi 12 Nisan 2015'ten itibaren 2 yıl daha uzatılmışken, fabrika inşaatlarının TOKİ vasıtası ile gerçekleştirilmesi, devreye giren istihdamı teşvik paketinin de tamamlayıcısı olacak ve ömrünü doldurmuş olan inşaat sektörü ile büyüme yerine, üretime dönük büyüme modeline dönüşümün destekçisi olacaktır.

Aşağıda saydığımız ve sanayici için önemli ancak aksak destekler şöyledir:

- Yatırım ve ara mallarının vadeli ithalatından alınan yüzde 6 Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'nun (KKDF) kaldırılması, sanayicilerin üzerindeki önemli bir yükü kaldırılmıştır.
- Türkiye'de gerçekleştirilen Ar-Ge, inovasyon yazılım faaliyeti kazançlarına 01.01.2015'ten itibaren, 6518 sayılı Kanununun 82'nci maddesiyle patent veya faydalı model belgesinin verildiği tarih esas alınarak yüzde 50 vergisi indirimi getirilmiştir.
- Yüksek teknoloji ve katma değerli mal üretimini ve ihracatı yüzde 4'lerde olan bu ürünlerin payını yüzde 15'e çıkarmayı sağlamak için "Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde elde edilen ürünlerin üretilmesine yönelik yatırımlar "Öncelikli Yatırımlar" kapsamında 5. Bölge destekler verilmektedir.

YENİ DESTEKLER

Son olarak "Yatırımlarda Devlet Destekleri Hakkında 2012/3305 sayılı kararda 08-04-2015-2015/7496 karar ile değişikliğe gidilmiş ve bazı destekler geri gelmiş, bazı sektörlerle de 5. Bölge desteği verilmiştir.

Bunlar;

- 1) 31.12.2014 tarihi ile 1. ve 2. Bölgede kaldırılan SGK işveren prim desteği geri gelmiştir. 2 ve 3 yıl olarak uygulanan Sigorta İşveren Prim Desteği, 31.12.2015 tarihine kadar başlayacak yatırımlara da uygulanacaktır.
- 2) İzmir'in de içinde olduğu sekiz ili kapsayan 1.Bölge yatırımları için şu ana kadar verilmemiş "Yatırım dönemi vergi indirimi" desteği verilmiştir. Yatırımcılar 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirecekleri yatırım harcamaları için, yatırım döneminde mevcut diğer tüm faaliyetlerinden elde edecekleri tüm kazançlara 1. Bölge yüzde 50, 2. Bölge'de yüzde 55, 3. Bölge'de yüzde 60, 4. Bölge'de yüzde 65, 5. Bölge'de yüzde 70 ve 6. Bölge'de yüzde 80 vergi

indirimi uygulanacak. Ancak 1. ve 2. Bölgeye faiz desteği verilmemiştir.

ÖNCELİKLI YATIRIMLARIN KAPSAMI GENİŞLEDİ

Teşvik mevzuatında 08.04.2015 te yapılan son değişiklik ile;

- Savunma Sanayi yatırımları ile birlikte Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Teknolojik yoğunluk tanımına göre ileri teknoloji sanayi sınıfında yer alan yatırımlar,
- Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı, Maden Arama Yatırımları (Ruhsatlı ve sertifikalı yatırımlar),
- Savunma Sanayi yatırımları ile; (asgari yatırım tutarı 1. ve 2. Bölgede 1 milyon TL, diğer bölgelerde 500 bin TL'ye düşen)
- İlaç/eczacılıkta ve tıpta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünlerin imalatı,
- Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı,
- Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
- Hava taşıtları ve motorlarının bakım ve onarımı ile birlikte öncelikli yatırım kapsamına alınmıştır.
- Demiryolu Tramvay Lokomotif ve Vagonların İmalatı (İstanbul hariç diğer illerde bölgesel teşvik asgari 2 milyon TL) ile Cam İmalatı yatırımları (çok katlı yapıtımlar hariç), 4. ve 5. Bölgelerde bölgesel teşvik kapsamına alınmıştır.

KOBİ'LERİN DE ÖNEMLİ SORUMLULUKLARI VAR

Türkiye'nin Ar-Ge ve İnovasyon kapasitesini artırması için yapılması gereken çok işi vardır. Destekleme uygulamaları kırılabilirliğine rağmen bir yandan özendirme izlenimi verirken, diğer yandan, sanayi-üniversite işbirliğinin yeterince entegre olamaması, KOBİ'lerin bütçeleme, kurumsallaşamama ve sürdürülebilirlik için aile anayasalarını oturtamamaları veya bu konuya gereken önemi vermemeleri, işletmelerin önünde önemli bir engeldir. Uygulanabilir öncelikleri ortaya çıkarıp, Ar-Ge desteği almış onlarca-yüzlerce alt projeleri hayata geçirilse bile, işletmelerin KDV, vergi indirimi, SGK desteği vb. gibi teşvikleri "İşletme sermayesi" desteği şeklinde bütçelemedikleri sürece, kısır döngüden kurtulmaları mümkün olmayacaktır.

Teşvik sisteminin de daha sistematik bir şekle gelmesi, haksız rekabeti olabildiğince önlemesi, sanayiciyi beklentiler girdabından kurtarıp önünü göreceği şekilde net projeler yapabilmesini sağlaması, ekonomide yapısal dönüşüme katkı sağlayacaktır. Örneğin, OSB'lerde atıl binaları alan işletme, bina maliyetini yatırım indiriminde kullanabileceği bundan 3-4 yıl önce açıklanmış idi. Ancak mevzuatta bu konuda bir değişiklik yapılmadı. Yatırım kredisi Faiz desteği 1. ve 2. Bölge yatırımlarına verilmedi. Yatırım kredisi kullanmak isteyen yatırımcı, projesine göre kredilendirilebilecek yerine, teminat gücüne göre kredilendirilmekte.

Yatırım bir girdaptır.

Sanayici yatırımlarında, devlet de teşvik sisteminde proaktif süreci yürütebilecek eksikliklerini gidermelidir.